

Õiguskantsler

Eesti Kohtuekspertiisi Instituut
info@ekei.ee

Teie 04.07.2013 nr 14-2/373

Meie 10.09.2013 nr 7-4/130263/1303874

Soovitus õiguspärasuse ja hea halduse tava järgimiseks Ekspertiisitegemise korra avalikustamine

Lugupeetud härra Lanno

Minu poole pöördus avaldaja, kes tõstatas küsimuse Eesti Kohtuekspertiisi Instituudi (edaspidi EKEI) direktori 24.09.2010 käskkirjaga nr 117 kinnitatud "Põlvnemise tuvastamisega seotud DNA-ekspertiiside tegemise korra" (edaspidi "kord") vastavusest Eesti Vabariigi põhiseadusele.

Võttes arvesse avalduses toodut, Teie seisukohti, kehtivat õiguslikku regulatsiooni ning kohtupraktikat, soovitan Teil võimaldada vaba juurdepääs korra neile osadele, milles sisaldub teavet ja käitumisjuhiseid EKEI välistele isikutele. Samuti soovitan Teil dokumentide asutusesiseseks kasutamiseks tunnistamisel järgida avaliku teabe seaduse § 41 lõikest 2 tulenevaid nõudeid.

Asjaolud ja menetluse käik

1. Avaldaja on seisukohal, et kord peaks olema avalik teave ja kõigile kättesaadav. Samuti tõstatab avaldaja küsimuse sellest, kas DNA-proovide andmisel on kõigi osapoolte samaaegne kohalolek soovitatav või kohustuslik.

2. 04.03.2013 teabe nõudmisega nr 7-4/130263/1300940 palusin Teil saata mulle koopia kõnealusest korrast. Edastasite korra 11.03.2013 teabe nõudmise vastusega nr 14-2/373. Tutvusin edastatud korraga ning 12.06.2013 edastasin Teile lisateabe nõudmise nr 7-4-130263/1302630¹.

---

¹ Esitasin Teile järgmised küsimused: "1. Kas kord on tunnistatud asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks? 2. Kui jah, palun selgitage, millistel sisulistel põhjustel ning millisel õiguslikul alusel on kord tunnistatud asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks ning kellel väljaspool ekspertiisiasutust on võimalik nimetatud korraga tutvuda. 3. Milline on Teile teadaolevalt maakohtute praktika põlvnemise tuvastamise ekspertiisimääruste tegemisel, st kas ekspertiisimäärustes sisaldub info proovi andmise aja, koha ning ilmutata jätmise õiguslike tagajärgede kohta. Kas Teile teadaolevalt määravad kohtud nimetatud tingimused alati ekspertiisimääruses kindlaks? Kui ei, siis kuidas korraldab EKEI sellisel juhul proovi andmiseks kohustatud isikute teavitamist? 4. Kas põlvnemise tuvastamise ekspertiisiks vajalike proovide andmine toimub praktikas ka vastupidiselt korrast toodud soovitusel, et kohal peavad samaaegselt olema kõik proovi andjad?"

3. Vastasite lisateabe nõudmisele 03.07.2013 kirjaga nr 14-2/373 ning selgitasite, et kord on tunnistatud asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks. Selgitasite, et: "EKEI on alati teabenõudjate teavitanud dokumentide suhtes kehtivatest juurdepääsupiirangutest."

4. Lisasite, et korraga on võimalik tutvuda EKEI-s kohapeal ning vajadusel on võimalik teha ka märkmeid. Teie hinnangul sisaldab kord teavet tehnoloogiliste lahenduste kohta ning sellise teabe avalikuks tulek võib kahjustada EKEI huve. Asutuse huvide kaitseks on kord tunnistatud avaliku teabe seaduse (AvTS) § 35 lg 1 punkti 10 alusel asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks.

5. Lisasite, et: "Tavaliselt on ekspertiisimääruses kirjas DNA ekspertiisile tuleku koht ja aeg. [---] Reeglina on ekspertiisimäärustes kirjas ka hoiatus ekspertiisile mitteilmumise õiguslike tagajärgede kohta. [---] Harvemlevinud praktika kohaselt saadab kohus meile ekspertiisimäärusega isikute kontaktandmed ja me võtame nendega ise ühendust ekspertiisiaja kokkuleppimiseks."

Õiguskantsleri seisukoht

6. Käesoleval juhul on põhiküsimus selles, kas korra asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks tunnistamine on olnud õiguspärane.

7. AvTS § 3 lõike 1 järgi on avalik teave mis tahes viisil ja mis tahes teabekandjale jäädvustatud ja dokumenteeritud teave, mis on saadud või loodud seaduses või selle alusel antud õigusaktides sätestatud avalikke ülesandeid täites. Pole kahtlust selles, et korra näol on tegemist avaliku teabega.

8. AvTS § 3 lõike 2 järgi võib avalikule teabele juurdepääsu piirata seaduses sätestatud korras. Nimetatust tuleneb, et avaliku teabe puhul tuleb eeldada, et see on avalik seni, kuni sellele ei ole kehtestatud juurdepääsupiirangut.

9. Otsustuse selle kohta, millisele teabele juurdepääsupiirang kehtestada, langetab teabevaldaja. Avalikule teabele saab juurdepääsupiirangu kehtestamine toimuda üksnes seaduses sätestatud alustel ja korras. Seadusandja on loetlenud ammendavalt alused, milliste esinemisel peab teabe asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks tunnistama. Need alused tulenevad AvTS § 35 lõikest 1.

10. Olete vastuskirjas märkinud, et kord on tunnistatud asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks AvTS § 35 lg 1 punkti 10 alusel. AvTS § 35 lg 1 punkti 10 järgi peab teabevaldaja tunnistama asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks teabe tehnoloogiliste lahenduste kohta, kui sellise teabe avalikuks tulek kahjustaks teabevaldaja huve või sellise teabe asutusesiseseks kasutamiseks tunnistamine on ette nähtud eraõigusliku isikuga sõlmitud lepingus. Teie hinnangul sisaldab kord sellist teavet tehnoloogiliste lahenduste kohta, mille avalikuks tulek võiks kahjustada EKEI huvisid.

11. Minu hinnangul ei ole korda analüüsides võimalik üheselt aru saada sellest, millist teavet olete pidanud selliseks, mille avaldamine võiks EKEI huvisid kahjustada, s.o ohustada EKEI-le pandud ülesannete täitmist. Üldistatult võib öelda, et korras sisaldub: 1) informatsioon, mis on mõeldud käitumisjuhiseks EKEI välistele isikutele (nt proovi andma tulnutele) ning 2) käitumisjuhised EKEI töötajatele ja teenistujatele.

12. Nii näiteks loetletakse korra p 2 alapunktides a–d aadressi täpsusega proovide andmise kohad; korra punktis 3 soovitatakse proovide andmiseks kohale ilmuda kõikidel asjassepuutuvatel isikutel; korra p 4 alapunktides a–b sätestatakse see, millised isikut tõendavad dokumendid on isikusamasuse tuvastamiseks vastuvõetavad – nimetatud info on vajalik eelkõige proovi andmisega seotud isikutele. Samas sisaldab kord ka EKEI töötajate ja teenistujate kohustusi. Näiteks sätestatakse korra punktis 6 see, mitu töötajat peab proovi võtmise juures viibima; punktis 7, millisel viisil toimitakse proovidega pärast nende võtmist; punktis 10, kuidas saata ekspertiisiakt adressaadini jmt.

13. Kuigi korras sisaldub tõesti mõningast tehnilist informatsiooni (nt punktis 5 alapunktides a–e antakse üldine ülevaade proovide võtmise käigust), tuleb tähele panna, et samalaadne info on kättesaadav ka EKEI kodulehel. Näiteks sedastatakse korras, et tüüpilisel juhul võetakse igalt analüüsitavalt isikult proov põse limaskestalt kahele vatitampoonile ja pakitakse need pappkarpi, millele on eelnevalt kirjutatud isiku nimi (korra p 5 alapunkt e). Kuigi tegemist on tõesti proovi võtmise tehnilise kirjeldusega, ei saa tähelepanuta jätta, et EKEI kodulehel on samaväärne informatsioon samuti kättesaadav².

14. Olenemata sellest, et kord on tunnistatud asutusesiseks kasutamiseks mõeldud teabeks, on EKEI väliste isikute jaoks oluline informatsioon (ekspertiiside tegemise aadressid; teave isikut tõendavate dokumentide kohta jmt) kättesaadav ka EKEI veebilehel – veebilehel avaldatud teavet võib pidada kohati isegi korras sisalduvast detailsemaks (nt on kirjas eeldatav proovide võtmiseks kuluv aeg; proovide võtmise aadressid on määratud täpsemalt (võrreldes korras märgituga on ära toodud ka see, millisel korrusel proove saab anda); kirjeldatud on see, millisel kujul väljastatakse analüüsi lõpptulemus jmt).

15. Mis puudutab avaldaja tõstatatud teist küsimust – proovi andjate samaaegse ilmunise nõuet –, siis on segadusttekitav see, et korras sisalduva, EKEI veebilehel avaldatud ning Teie antud informatsiooni vahel on vasturääkivusi. Nimelt tuleneb korra punktist 3, et proovide andmiseks peaksid soovitavalt kohale ilmuma kõik asjassepuutuvad inimesed. Selgitasite teabe nõudmise vastuses, et selle soovitus eesmärgiks on tagada ekspertiisi või uuringu maksimaalselt usaldusväärne tulemus. Samas on EKEI veebilehel ilmunise kohta märgitud: "Vältimatult vajalik on kõigi osapoolte samaaegne kohalviibimine."³ Selline sõnakasutus ei jäta minu hinnangul alust arvata, et proovi andmiseks kõigi osapoolte kohalviibimine on soovitusliku, mitte kohustusliku iseloomuga.

16. Olen veendunud, et kogu korras sisalduv informatsioon, mis puudutab EKEI väliseid isikuid, peab olema vabalt kättesaadav. Kuigi osaliselt ongi korras sisalduv informatsioon kõigile ligipääsetav, on avalikult kättesaadava ja ligipääsu piiranguga info vahel mõningaid vastuolusid (vt eespool). Võimalike segaduste⁴ vältimiseks peaks ka EKEI väliste isikutele olema kord neid puudutavas osas kättesaadav⁵. Seetõttu ei saa pidada kehtiva õigusega kooskõlas olevaks seda, et kord on kuulutatud täielikult asutusesiseks kasutamiseks mõeldud teabeks.

17. Tahaksin veel Teie tähelepanu juhtida sellele, et AvTS § 41 lõike 2 järgi peab asutusesiseks kasutamiseks mõeldud teabel olema märges "ASUTUSESISESEKS

² Nii näiteks selgitatakse EKEI kodulehel www.ekei.ee: "Bioloogilise isaduse väljaselgitamiseks võtame süljeproovi suust vatitampoonile".

³ Vt <http://www.ekei.ee/28356>.

⁴ Vastuolu veebilehel (või muul viisil avalikult kättesaadava) oleva info ja nt ametnikele kättesaadava (nt mingi sisemine kord) info vahel võib tekitada segadust ning asjatuid pingeid.

⁵ Sellest, kuidas informatsiooni inimestele kättesaadavaks teha, võib lugeda Andmekaitse Inspektsiooni 17.05.2010 kinnitatud "Avaliku teabe üldjuhendi" (edaspidi: üldjuhend) §-dest 6 ja 38. Kättesaadav: www.aki.ee.

KASUTAMISEKS" või "AK" ning lisaks märgitud teabevaldaja nimi, juurdepääsupiirangu alus, lõpptähtpäev ja vormistamise kuupäev. Minule edastatud korral seaduses nõutud märked puudusid.

18. Eelnevast tulenevalt soovitan Teil võimaldada vaba juurdepääs korra neile osadele, milles sisaldub teavet ja käitumisjuhiseid EKEI välistele isikutele. Samuti soovitan Teil dokumentide asutusesiseseks kasutamiseks tunnistamisel järgida AvTS § 41 lõikest 2 tulenevaid nõudeid.

19. Andke mulle palun käesoleva kirja saamisest arvates kuu aja jooksul teada, mida olete ette võtnud soovitude täitmiseks.

Austusega

/allkirjastatud digitaalselt/

Nele Parrest
õiguskantsleri asetäitja-nõunik
õiguskantsleri volitusel